

Studiu de Evaluare a Impactului în clasele a 8-a și a 10-ea în anul de studii 2009/2010

CERCETĂTOR:

Centrul de Analize și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS

BENEFICIAR:

**Ministerul Educației al Republicii Moldova,
În cadrul Proiectului *Educație de Calitate în Mediul Rural din Moldova*
Proiect finanțat de Banca Mondială**

SUMAR

Proiectului „Educație de calitate în mediul rural din Moldova” implementat de către Ministerul Educației al Republicii Moldova cu suportul financiar al Băncii Mondiale este implementat în perioada august 2006 - 2010. Proiectul are drept obiectiv de bază sporirea calității educației în mediul rural din Republica Moldova. Proiectul include 4 componente: ameliorarea calității predării - învățării în școlile rurale; sporirea accesului și echității în școlile rurale; sporirea eficienței utilizării resurselor; fortificarea planificării și monitorizării în educație.

În cadrul Componentei 1, în 2007, a fost realizat un studiu inițial de evaluare a performanțelor elevilor din clasele a 8-a și a 10-ea la disciplinele limba română, alte limbi materne (limba rusă, ucraineană, bulgară și găgăuză) și matematică. Pentru evaluarea în dinamică a performanțelor elevilor, precum și pentru a evalua impactul Componentei 1, la finele anului de studii 2009-2010 este realizat un studiu de impact.

Studiul de impact este realizat în baza unei testări pedagogice și a unui sondaj național reprezentativ pe întreg teritoriul țării, cu excepția teritoriului din stânga Nistrului. Grupul țintă al cercetării l-au constituit elevii claselor a 8-a și a 10-ea, cadrele didactice, directorii de școli și reprezentanții Direcțiilor raionale de învățământ. În total, au fost testați 5412 elevi și chestionați 4043 de elevi¹, 486 de cadre didactice, 120 de directori de școală și 22 de reprezentanți ai Direcțiilor raionale de învățământ. Studiul a cuprins 120 instituții de învățământ din 22 de raioane ale țării, 92 de localități.

În continuare, prezentăm constatările principale ale studiului.

I. Rezultatele comparative ale testării

- Per total, studiul de impact a evidențiat modificări pozitive în performanțele elevilor la matematică și limba maternă. Astfel, au fost înregistrate tendințe pozitive semnificative la testul de matematică (gradul de realizare a crescut de 2 ori în cazul elevilor din clasa a VIII-a și cu 1/3

¹ O parte din elevi (unde a fost posibil) au fost testați la două discipline: limba maternă și matematica. Astfel, acestor elevi li s-a aplicat doar un chestionar.

în cazul elevilor din clasa X-a), limba română și limba ucraineană (o creștere cu variația de 4%-10%). (a se vedea detalii în tabelul de mai jos)

- În cazul elevilor de clasa a X-ea la limba rusă și bulgară, progresele, în termeni cantitativ, sunt puțin esențiale, fiind atestată o creștere în limitele a 2%-3%.
- Rezultatele testării elevilor din clasa a 8-a la limba bulgară și a ambelor clase la limba găgăuză sunt practic la același nivel ca și în 2007.
- Diminuare semnificativă a rezultatelor (cu 12%) s-a înregistrat doar în cazul testului la limba rusă pentru clasa a VIII-a.

Tabel. Rezultate comparative ale testării pentru anul 2007 și 2010 la toate disciplinele testate

Disciplina testată	Clasa VIII-a			Clasa X-a		
	2007	2010	2010/2007	2007	2010	2010/2007
Matematica	23%	46%	23%	33%	45%	12%
Limba și literatura română	48%	54%	6%	39%	49%	10%
Limba și literatura rusă	56%	44%	-12%	63%	66%	3%
Limba și literatura ucraineană	39%	48%	9%	42%	46%	4%
Limba și literatura bulgară	52%	52%	0%	59%	61%	2%
Limba și literatura găgăuză	59%	58%	-1%	67%	66%	-1%

- Gradul de realizare mai mic în studiul de evaluare sau la același nivel comparativ cu studiul de bază la disciplinele testate poate fi explicat parțial de perioada de testare realizată în luna mai (finele anului de studii, studiul din 2007 fiind realizat în octombrie – începutul anului de studii). Aceasta nu este cea mai potrivită perioadă atât pentru elevi, cât și pentru profesori: este vorba despre oboseala de la sfârșit de an, saturația de lecții, lucrări interne de control, așteptarea vacanței etc. Aceste elemente și-au impus amprenta asupra diminuării atenției elevilor la susținerea testelor. Neatenția denotă, însă, și insuficiența deprinderilor de lucru cu un text neliterar și corespunzător pentru compunerea unui text după parametrii indicați, precum și a respectării normelor gramaticale. Este o observație comună pentru disciplinele de limbă maternă (română, rusă, ucraineană, bulgară și găgăuză). Pe de altă parte, considerăm că acest factor nu este unul decisiv pentru calitatea rezultatelor, dat fiind faptul că la majoritatea disciplinelor testate, rezultatele obținute sunt mai bune decât cele din studiul de bază.
- Rezultatele testării variază în funcție de un șir de factori socio-demografici ai elevilor, după cum urmează:
 - *studiile părinților* – relația este direct proporțională: odată cu creșterea nivelului de studii al părinților, sporește și capacitatea de susținere a testelor (diferențele variază de la 4% la 18%);
 - *mediul de reședință* – în general, performanțele elevilor sunt mai bune în școlile din mediul urban (în medie cu 6% în 2007 și 8% în 2010). În cazul testelor la limba ucraineană, bulgara și găgăuza rezultatele mai bune au fost înregistrate în mediul rural (în medie cu 8% atât în 2007, cât și în 2010);
 - *limba de predare* – capacitatea de susținere a testelor este mai înaltă în școlile cu predare în limba rusă (atât în mediul rural, cât și urban), cu o medie de 11%. În 2007, diferența respectivă a fost de 4%.
 - *tipul școlii* – în general, rezultatele testelor sunt mai bune în licee, comparativ cu școlile medii și gimnaziile (în medie cu 4%);

- *sexul* – fetele rezolvă testele mult mai bine decât băieții (în medie cu 11% mai bine atât în 2007, cât și în 2010);
- *statutul migraționist al părinților* – în general, elevii ai căror părinți nu lucrează peste hotare înregistrează scoruri mai mari (în medie cu 3%).
- Performanțele elevilor sunt influențate și de alți factori ce țin de atitudinile și comportamentul de învățare al elevilor:
 - *atitudinea elevilor față de obiectul studiat și calitatea predării din partea cadrului didactic* – reușita elevului este mai bună în cazul când disciplina testată este considerată a fi importantă pentru elev, precum și dacă lecțiile sunt interesante;
 - *utilizarea tehnologiilor informaționale* – performanțele (la susținerea testelor) elevilor care folosesc computerul și Internetul pentru pregătirea temelor de acasă sunt mai bune;
 - *frecventarea orelor* – ,în general, se constată o diminuare, continuă a capacităților de susținere a testului odată cu creșterea numărului de absențe la disciplinele testate. În medie, capacitatea de susținere a testelor este mai mică cu 6% în cazul elevilor care au menționat 6 lipse și mai mult la disciplina testată.
- În baza analizei comparative cu testarea de bază, constatăm păstrarea aceluiași tendințe privind capacitățile de susținere a testelor în funcție de principalele variabile socio-demografice și de atitudine / comportament.
- Se constată, de asemenea, o relație directă între capacitățile de susținere a testelor și participarea cadrelor didactice la cursuri de instruire din cadrul Proiectului. Astfel, elevii din clasele unde cadrele didactice au participat la cursurile de instruire, privind utilizarea materialelor didactice în procesul educațional, au înregistrat rezultatele mai bune la testare, în medie cu 10%.

II. Atitudinile și comportamentul de învățare al elevilor chestionați

Importanța și gradul de satisfacție al elevilor de disciplinele școlare

- Deși majoritatea elevilor chestionați consideră că pentru ei sunt foarte importante/ importante disciplinele studiate, în medie, fiecare al doilea elev nu este satisfăcut de faptul cum acestea sunt predate. Cauzele principale ale nivelului redus de satisfacție față de disciplinele predate se rezumă la complexitatea lor (în medie 30%). Faptul determină dificultăți în înțelegerea acestuia (în special la matematică), complexitatea temelor pentru acasă (în medie 22%), precum și la faptul că lecțiile sunt neinteresante / plictisitoare (în medie 26%). Totodată, în cazul chimiei și fizicii se întâmplă și din cauza insuficienței echipamentului necesar pentru lecțiile de laborator (în medie 35%).
- În condițiile în care nu înțeleg temele pentru acasă, prima sursă de informare este profesorul la disciplina în cauză, a doua – colegii. Totodată, se atestă un număr semnificativ de elevi care încearcă să se descurce de sine stătător. Presupunem că anume acest grup de elevi întâmpină dificultăți în realizarea obiectivelor programului de studii la diferite discipline școlare.

Gradul de acces al elevilor la computer și la internet

- 9 din 10 elevi au acces la computer. Comparativ cu studiul din anul 2007, ponderea elevilor care au posibilitatea de a accesa computerul acasă a sporit de circa două ori și constituie în cazul elevilor clasei a 8-a -59%, iar în cazul elevilor clasei a 10-ea - 78%. Ponderea elevilor care au

acces la computer acasă este mai mare în mediul urban (în medie cu 25%), în grupul de elevi cu părinți cu un nivel de studii înalt (în medie cu 26%).

- În decurs de 3 ani, (de la studiul de bază) s-a modificat și comportamentul elevilor privind utilizarea computerului în pregătirea temelor de acasă. Comparativ cu studiul din anul 2007, se observă o diminuare semnificativă a ponderii elevilor care nu utilizează deloc computerul pentru pregătirea temelor pentru acasă (în cazul elevilor clasei a opta - de la 38% la 23%, iar în cazul elevilor clasei a zecea – de la 29% - la 8%) și o sporire a celor care folosesc computerul până la o oră pe zi (elevii claselor a opta - de la 26% până la 46%, elevii clasei a zecea – de la 30% la 45%). Faptul se datorează în mare parte sporirii accesului la computer la domiciliu. Ponderea elevilor care folosesc computerul pentru pregătirea temelor pentru acasă mai mult de o oră este mai mare în mediul urban (în medie cu 11% în 2010 față de 9% în 2007) și în mediul elevilor care au părinți cu un nivel înalt de studii (în medie cu 12% în 2010).
- Tendințe similare cu utilizarea computerului sunt atestate și în cazul utilizării Internetului pentru pregătirea temelor de acasă. În acest sens, menționăm că, în medie, 95 la sută dintre elevii care au acces la computer au acces și la Internet. Incidența utilizării Internetului în scopuri educaționale este mai mare în cazul elevilor clasei a 10-ea (88% față de 72% pentru clasa a 8-a). În dinamică, constatăm că în 2010, 2/3 din elevii de clasa a 8-a folosesc Internetul pentru pregătirea temelor de acasă, față de doar 1/2 în 2007. Respectiv, în cazul elevilor clasei a 10-ea, dacă în 2007 fiecare al cincilea elev nu folosea Internetul, atunci în 2010 acest raport scade la 1/10. Ponderea elevilor care folosesc Internetul cu regularitate (cel puțin odată în săptămână) pentru pregătirea temelor pentru acasă este mai mare în mediul urban în medie cu 17%, în grupul de elevi din școlile cu predare în rusă (în medie cu 6%), în grupul de elevi cu părinți care au un nivel de instruire înalt (în medie cu 15%).

Timpul alocat de către elevi pentru diferite activități

- Comparativ cu studiul din 2007, cercetarea denotă o scădere considerabilă a timpului petrecut de către elevi pentru efectuarea temelor pentru acasă. Diminuarea este mai semnificativă pentru elevii clasei a 8-a – 23% dintre elevi indică, în 2010, o perioadă de timp mai mică de o oră pentru pregătirea temelor pentru acasă, comparativ cu 9% în 2007. Pentru clasa a 10-ea, raportul procentual este de 16% în 2010, față de 5% în 2007. Ponderea elevilor care acordă mai mult de două ore zilnic pentru pregătirea temelor pentru acasă este mai mare în mediul fetelor, în mediul urban, în mediul grupului de elevi cu părinți cu un nivel înalt de studii.
- 80% dintre elevi petrec zilnic mai mult de o oră pentru a-și ajuta părinții, 2/3 – pentru întâlnirile cu prietenii, mai bine din jumătate - pentru emisiunile televizate, fiecare al treilea – pentru jocurile la computer. 41% dintre elevii claselor a opta iau lecții suplimentare la diferite discipline de învățământ. În cazul elevilor clasei a zecea, 50% dintre ei au menționat că fac ore suplimentare.
- Practic, fiecare al doilea elev a avut absențe (în afara perioadei de vacanță) de la lecții în luna aprilie (luna de referință de la perioada colectării datelor pe teren). Cele mai multe absențe au fost înregistrate la disciplina matematică și la limba română (în medie, câte 20% dintre elevii chestionați au indicat 4 și mai multe absențe), urmate de limba rusă (16%) și ucraineană (13%). Profilul elevilor care absentează mai mult este următorul: băieții, elevii din gimnazii, elevii din mediul rural și cei care învață în școlile cu predare în limba rusă, elevii părinții cărora au un nivel redus de studii (raportul este invers proporțional – odată cu creșterea nivelului de studii al părinților, descrește rata de absentism), elevii din familii monoparentale și elevii din familiile unde ambii părinți sunt plecați peste hotare.

Atât în cazul elevilor claselor a opta, cât și a celor din clasele a zecea se observă următoarele tendințe cu referință la consumul de timp:

- ponderea elevilor care acordă mai mult de două ore zilnic pentru pregătirea temelor pentru acasă este mai mare în mediul fetelor (în medie cu 28%), în mediul urban (în medie cu 6%), în mediul grupului de elevi cu părinți cu un nivel înalt de studii (în medie cu 4%);
- ponderea elevilor care privesc televizorul mai mult de două ore pe zi este mai mare în mediul rural (în medie cu 6%), în grupul de copii cu părinți care au un nivel de studii redus (în medie cu 11%) și în grupul de elevi din familii monoparentale (în medie cu 6%);
- ponderea elevilor care se joacă mai mult de două ore la computer este mai mare în mediul băieților (în medie cu 15%), în orașe (în medie cu 9%);
- ponderea elevilor care acordă mai mult de două ore pe zi pentru ajutorarea părinților este mai mare în mediul rural (în medie cu 19%), în grupul de elevi cu părinți cu un nivel redus de studii (în medie cu 18%);
- ponderea elevilor care acordă mai mult de două ore pentru întâlnirile, jocurile cu prietenii este mai mare în mediul băieților (în medie cu 9%), în grupurile de elevi cu predare în rusă (în medie cu 8%), în mediul urban (în medie cu 9%);
- ponderea elevilor care consumă mai mult de o oră pentru cercurile extracurriculare este mai mare în mediul urban (în medie cu 11%);
- ponderea elevilor care alocă mai mult de o oră pentru lectura cărților este mai mare în mediul fetelor (în medie cu 20%), în școlile cu predare în română (în medie cu 13%), în grupul de elevi cu părinți cu un nivel înalt de studii (în medie cu 9%), în grupul de elevi cu ambii părinți acasă (în medie cu 7%);
- ponderea elevilor care iau ore suplimentare este mai mare în mediul fetelor (în medie cu 9%), în mediul urban (în medie cu 5%), în mediul elevilor cu părinți cu un nivel de instruire înalt (în medie cu 10%). Elevii iau ore suplimentare mai frecvent la matematică (în medie 47%), la engleză (în medie 29%), limba rusă (în medie cu 19%) și ucraineană (în medie cu 17%) (în cazul celor care învață limbile respective în calitate de limba maternă).

Percepțiile elevilor despre mecanismul de evaluare a cunoștințelor

- Peste 80% dintre elevii claselor a opta și a zecea consideră că profesorii de la diferite discipline școlare evaluează corect nivelul lor de cunoștințe. Circa 2/3 din elevi cred că în timpul evaluării cunoștințelor, profesorii se conduc de obiectivitate și corectitudine și de comportamentul elevului, iar fiecare al treilea – de gradul de simpatie față de elev și de notele la alte discipline.

Orientările elevilor de a continua studiile

- Conform rezultatelor studiului, circa 12% dintre elevii claselor a opta vor să-și continue studiile la liceu, 18% - la o școală profesională, 16% - la colegiu și 53% sau fiecare al doilea – să obțină studii superioare. Ponderea elevilor care vor să obțină studii superioare este mai mare în mediul urban (70%), în școlile cu limba de instruire rusă (61%), în grupul de elevi cu părinți cu un nivel înalt de studii (73%). Ponderea elevilor care vor să-și continue studiile la o școală profesională este mai mare în mediul rural (23%), în școlile cu limba de instruire română (21%), în grupul de elevi cu părinți cu un nivel redus de studii (24%).

- În clasele a zecea, ponderea elevilor care vor să obțină studii superioare este mult mai mare decât în clasele a opta și constituie 83%. Totuși, comparativ cu studiul din 2007 se observă o scădere cu 4% a ponderii elevilor ce vor să obțină studii superioare (în 2007 – 87%). Doar 7% dintre elevi au menționat că vor să-și continue studiile la colegii și 3% - la o școală profesională. Ponderea elevilor care vor să obțină studii superioare este mai mare în mediul urban (88%), în grupul de elevi cu părinți cu un nivel înalt de instruire (90%).

III. Impactul Proiectului “Educație de calitate în mediul rural din Moldova” asupra dezvoltării mediului de învățare în instituțiile de învățământ pre-universitar

Nivelul de informare și sursele de informare despre Proiect al cadrelor didactice și directorilor de școli

- Cel mai bine informați despre Proiect sunt reprezentanții Direcției raionale de învățământ (96% susțin că sunt în mare măsură informați) și directorii de școli (74%), iar cel mai slab informate despre proiect sunt cadrele didactice. Astfel, fiecare al doilea profesor a menționat că se simte informat în mică măsură sau deloc despre proiect. Nivelul de informare al cadrelor didactice variază în funcție de tipul instituției: 54% cadre didactice din licee se consideră în mare măsură informați, comparativ cu 35% din școlii medii și 23% din gimnazii.
- Sursele de informare ale cadrelor didactice despre Proiect sunt diverse: 80% cunosc despre proiect de la directorul școlii, 61% - din mass media, 55% - de la colegi și 45% au fost implicați nemijlocit în implementarea proiectului.

Percepțiile cadrelor didactice despre impactul proiectului la nivel de școală

- Circa 2/3 din cadre didactice și mai bine de 80% dintre directorii de școală sunt mai curând satisfăcuți sau satisfăcuți de impactul proiectului la nivel de școală și consideră că acesta a avut o contribuție substanțială la îmbunătățirea calității studiilor în școala lor. Ponderea cadrelor didactice satisfăcute de impactul proiectului este mai mare în mediul rural (77%), în licee (76%), în mediul cadrelor didactice de biologie (82%), chimie (74%) și fizică(79%), în școlile cu predare în română.
- Studiul a scos în evidență o serie de schimbări în calitatea studiilor și mediului de învățare produse în ultimii trei ani la nivel de grad de satisfacție a cadrelor didactice, exprimat prin intermediul *indicatorului de satisfacție*². Astfel, indicatorul de satisfacție de cuprindere cu școala a copiilor vulnerabili s-a mărit în ultimii trei ani – de la 0,51 la 0,61, nivelul de cunoștințe al elevilor – de la 0,16 la 0,28, mecanismul de evaluare a cunoștințelor elevilor - de la 0,16 - la 0,41, metodele de predare și de învățare - de la 0,25 - la 0,58, calitatea predării disciplinelor de bază - de la 0,28 la 0,52. Schimbări esențiale au fost sesizate și în cazul indicatorului de satisfacție de condițiile de instruire în școală (indicatorul satisfacției a sporit de la 0,07 la 0,4),

² Indicatorul nivelului de satisfacție a fost calculat după formula

$$I_{j\phi} = \frac{1,0 \times n_1 + 0,5 \times n_2 + (-0,5) \times n_3 + (-1,0) \times n_4}{n_1 + n_2 + n_3 + n_4},$$

unde n_1 este numărul persoanelor foarte satisfăcute, n_2 – numărul persoanelor mai curând satisfăcute, n_3 - numărul persoanelor mai curând nesatisfăcute, n_4 – numărul persoanelor deloc satisfăcute. Mărimea indicatorului poate varia de la -1 la +1, unde -1 - foarte nesatisfăcut, iar +1- foarte satisfăcut. Satisfacția pedagogilor de calitatea educației cu trei ani în urmă a fost măsurată în cadrul aceluiași studiu.

accesul la cursuri de instruire (indicatorul a sporit de la 0,57 la 0,65, asigurarea cu materiale didactice (indicatorul a sporit de la 0,06 la 0,29).

- Pe de altă parte, deși proiectul a contribuit la dotarea cabinetelor cu materiale didactice și echipamente, indicatorul de satisfacție al cadrelor didactice la acest capitol a sporit de la -0,26 până la 0,06. Acesta din urmă continuă să rămână destul de redus, fapt ce se explică prin insuficiența gradului de dotare al cabinetelor cu materiale și echipament instructiv didactic. Indicatorul de satisfacție privind dotarea cabinetelor este mai redus în mediul urban (-0,03), în școlile cu instruire în rusă (-0,03), în mediul profesorilor de limba rusă (-0,18) și găgăuză (-0,18). Indicatorul de satisfacție privind salarizarea, deși a crescut puțin în 3 ani de la (-0,29) la (-0,12), continuă să rămână negativ, cei mai nesatisfăcuți de salarizare fiind profesorii din mediul urban (-0,20).
- Fiecare al doilea cadru didactic consideră că interesul elevilor față de obiectul său, reușita la învățătură, calitatea cunoștințelor elevilor săi au sporit în ultimii 3 ani. Acest fapt se datorează în mare parte aplicării unor noi metode de predare și de evaluare a cunoștințelor, dotării mai bune a cabinetelor cu echipamente și materiale, instruirilor de care au beneficiat cadrele didactice, accesului mai mare al elevilor la materiale didactice. În același timp, e cazul să menționăm că circa 12% dintre cadrele didactice, în special cei care nu au beneficiat de echipament și instruire din proiect, consideră că reușita și calitatea studiilor elevilor în ultimii 3 ani s-a redus. În viziunea lor, acest fapt este cauzat de nivelul redus de implicare a părinților, manualelor sofisticate și greu de înțeles, elevii vin mai puțin pregătiți din ciclul precedent, dotării insuficiente a cabinetelor cu materiale și echipamente, lipsei motivației elevilor de a obține studii superioare și testelor de evaluare complicate și greu de înțeles. Acest fapt denotă direct impactul proiectului – nivel de satisfacție mai înalt privind calitatea studiilor elevilor al carelor didactice care au beneficiat de serviciile proiectului, comparativ cu cei care nu au beneficiat. Totodată, proiectul a avut un impact mai mare acolo unde a susținut atât procurarea echipamentelor noi și materialelor, cât și instruirea cadrelor didactice.

Nivelul de cunoaștere, utilitatea și gradul de aplicare în practică de către cadrele didactice a materialelor didactice elaborate în cadrul proiectului³

- Marea majoritate a cadrelor didactice cunoaște în mare măsură curriculumul în vigoare la disciplina pe care o predau (92%), ghidul de implementare a curriculumului (71%) și cadrul de referință al curriculumului național (65%) și mai puțin sunt informați despre ghidurile metodologice (circa 50%).
- Deși marea majoritate a cadrelor didactice consideră materialele elaborate în cadrul Proiectului foarte utile sau mai curând utile (gradul de utilitate a fost evaluat pe total eșantion între 2,47 și 2,67 puncte (3 – fiind balul cel mai înalt), gradul de aplicare în practică a acestor materiale a înregistrat scoruri moderate. Astfel, reprezentanții Direcțiilor raionale de învățământ au apreciat gradul de aplicare în practică a materialelor didactice cu scoruri între 1,91 și 2,23 (3 este balul maxim). Mai bine sunt aplicate în practică curriculumul în vigoare la disciplina pe care o predau, Ghidul de implementare a curriculumului în vigoare (2,18) și mai slab - Ghidurile „Predarea interactivă centrată pe elev” (1,91) și „Evaluarea continuă la clasă” (1,91). Cauzele aplicării mai reduse în practică a materialelor didactice rezidă în faptul că o bună parte din cadrele didactice nu dispun de o copie personală, materialele nu sunt mai bune ca cele precedente și că nu au beneficiat de instruire suficientă pentru a aplica în practică aceste materiale. În medie, 2,9%

³ Utilitatea și gradul de aplicare în practică a materialelor didactice au fost măsurate pe o scară de la 0 la 3, unde 0- deloc util/nu se implementează deloc, iar 3 – foarte util/ se implementează în mare măsură

dintre toate cadrele didactice chestionate susțin că nu au beneficiat de instruire suficientă pentru a implementa în practică materialele didactice: școli medii – 4.3%, gimnazii – 5.7% și licee – 2.2%.

- Nivelul de cunoaștere, utilitate și implementare a materialelor didactice este semnificativ mai înalt (în medie, cu 25%) pentru cadrele didactice care predau pentru clasa a 10-ea, comparativ cu cei care predau în clasa a 8-a. Constatarea corelează și cu tipul instituției de învățământ: nivelul de cunoaștere, utilitate și implementare a materialelor didactice fiind, în medie, cu 10% mai înalt în cazul cadrelor didactice de la licee comparativ cu școlile medii și gimnaziile.

Dotarea cabinetelor cu materiale și echipament instructiv-educativ

- 79,2% dintre instituțiile școlare cuprinse de studiu au beneficiat de echipament/materiale didactice pentru dotarea cabinetelor din cadrul Proiectului „Educație de calitate în mediul rural din Moldova”. În termeni procentuali, 80,8% gimnazii, 79,3% licee și 75% școli medii au beneficiat de echipament/materiale didactice. În peste 80% dintre școlile care au beneficiat de echipament/materiale didactice, au fost dotate clasele de chimie, biologie și fizică. Pondere cea mai mare a școlilor care au beneficiat de echipament și materiale didactice este din mediul rural (89,3% față de 62,2% în mediul urban). În peste 80% dintre școlile care au beneficiat de echipament/materiale didactice, au fost dotate clasele de chimie, biologie și fizică.
- Cu referire la cadre didactice, 48,6% dintre cei chestionați susțin că au beneficiat de materiale didactice / echipament din Proiect și consideră că acest lucru este foarte important pentru îmbunătățirea calității studiilor. În funcție de tipul instituției, constatăm că ponderea cadrelor didactice care au beneficiat de materiale și echipament este mai mare în gimnazii (51%) și licee (49%), comparativ cu școlile medii (39%). Echipamentele și materialele primite sunt utilizate în proporție deplină de 74% dintre cadre didactice, iar 24% susțin că le utilizează parțial.
- Deși o bună parte din cadrele didactice cuprinse de studiu au beneficiat de materiale didactice și echipamente pentru dotarea cabinetelor lor din Proiect și consideră acest lucru foarte important pentru îmbunătățirea calității studiilor, marea majoritate dintre ei (84%) a indicat că aceste materiale/echipamente sunt parțial suficiente sau insuficiente pentru dotarea cabinetelor în corespundere cu curriculumul în vigoare. Fiecare al doilea cadru didactic care a beneficiat de materiale/echipament consideră că ele corespund doar parțial curriculumului în vigoare (50%), necesităților de învățare ale copiilor (47%) și necesităților de predare (52%).

Percepțiile cadrelor didactice despre calitatea conținutului programei școlare modernizat în 2006

- Deși marea majoritate a cadrelor didactice apreciază programa școlară în vigoare la disciplinele predate ca fiind de calitate înaltă și consideră că acesta contribuie la dezvoltarea aptitudinilor și capacităților elevilor (83%), conține elemente de cunoștințe practice funcționale (77%), corespunde particularităților de vârstă ale elevilor (75%), necesităților de învățare și intereselor lor (69%), fiecare al treilea cadru didactic a indicat următoarele obiecții: numărul de subiecte ce trebuie însușite nu corespunde numărului de ore alocate, curriculumul la disciplina lor nu este corelat suficient cu programa la alte discipline. Fiecare al doilea a menționat că programa școlară nu prea acordă oportunități copiilor și părinților în alegerea obiectivelor, conținuturilor și formelor de evaluare, iar mai bine de 2/3 - că programa școlară nu corespunde cerințelor pieței forței de muncă (a se vedea mai multe detalii în paragraful 2.8).
- Problemele de bază cu care se confruntă cadrele didactice în implementarea programei sunt:
 - ✓ insuficiența materialelor didactice;
 - ✓ complexitatea subiectelor și exercițiilor pentru elevi;

- ✓ necoresponderea dintre programa școlară, manual și teste;
- ✓ nivelul înalt de teoretizare a temelor, ce nu au legătură cu viața cotidiană.
- Cadrele didactice de matematică, fizică, chimie au menționat că sunt puține ore pentru rezolvarea problemelor și exercițiilor, nu este timp suficient pentru sistematizarea materialului, programa este orientat mai mult spre formarea aptitudinilor academice decât a deprinderilor practice, sunt puține seminare practice pentru explicarea conținutului programei școlare , testele de evaluare sunt destul de complicate, orele de laborator sunt insuficiente, nu dispun de computere și soft-uri educaționale.

Percepțiile cadrelor didactice despre calitatea și eficiența mecanismului de evaluare a cunoștințelor elevilor

- Mai bine de 80% dintre cadrele didactice la diferite discipline consideră că criteriile de evaluare a cunoștințelor elevilor sunt destul de obiective, că evaluarea corespunde programului școlar, ajută elevii să descopere nivelul de cunoștințe și posibilitățile de dezvoltare și contribuie la identificarea corectă de către profesor a nivelului de cunoștințe ale elevilor. Totodată, fiecare al treilea profesor de fizică și matematică este de părerea că testele de evaluare corespund în mică măsură sau deloc timpului preconizat pentru ele și că testele de evaluare, de fapt, informează în mică măsură sau deloc părinții despre succesele și insuccesele copiilor lor.
- Problemele de bază cu care se confruntă cadrele didactice la evaluarea cunoștințelor elevilor sunt: mecanismul de evaluare nu prevede evaluarea diferențiată a elevilor cu nivel diferit de dezvoltare⁴, lipsesc criteriile standard de evaluare, testarea nu întotdeauna oferă posibilitatea de a evalua obiectiv cunoștințele elevilor, prea multă evaluare în scris, uneori cerințele din itemi nu corespund cu variantele din fișa de notare, lipsa echipamentului pentru multiplicarea testelor, evaluarea orală a elevilor este limitată, neconcordanța dintre mecanismul de evaluare a elevilor la BAC și evaluarea lor la teste. În cazul limbii române, ruse, bulgare, ucrainene și găgăuze sunt prea multe ore pentru evaluări și nu se reușește predarea integrală a materialului. La limba română, culegerile de teste apărute acum câțiva ani sunt depășite. În cazul matematicii, fizicii, chimiei, a fost menționat timpul limitat pentru susținerea testelor. La biologie, schemele biologice prezentate în teste, deseori, sunt neclare; la chimie – imposibilitatea de a realiza unele lucrări de laborator din cauza lipsei materialelor reactive și a echipamentelor.

Mecanismul de monitorizare a implementării programei în școli

- În 88% dintre școlile incluse în eșantion există un mecanism de monitorizare a implementării programei școlare în vigoare, care include indicatori de monitorizare, persoane care efectuează monitorizarea, ședințe comune pentru discutarea rezultatelor monitorizării.
- Circa 80% dintre cadrele didactice au menționat că în anul de studii 2009-2010 au fost monitorizate în privința implementării programei școlare de mai bine de două ori. 2/3 din cadre didactice și reprezentanți ai direcțiilor raionale de învățământ au apreciat eficiența mecanismului de monitorizare a implementării programei drept înaltă și foarte înaltă.

⁴ Cu referire la problema respectivă menționată de cadre didactice atragem atenție asupra faptului că în „Concepția evaluării rezultatelor școlare” este stipulat faptul că profesorul școlar este abilitat să creeze propriul sistem metodologic de evaluare și să desfășoare evaluarea continuă a rezultatelor școlare.

Implicarea părinților în procesul educațional în opinia cadrelor didactice și a directorilor de școli

- Deși marea majoritate a cadrelor didactice consideră implicarea părinților în procesul educațional drept foarte importantă și importantă și practică diferite forme de lucru cu părinții în acest sens, doar fiecare al treilea a indicat că este mulțumit de faptul cum părinții se implică în educația copiilor lor. Gradul de satisfacție este mai înalt la cadrele didactice din mediul rural (37% față de 29% în mediul urban), din licee (36% față de 28% în școli medii și 27% în gimnazii).
- Deși în 2/3 din școlile incluse în eșantion există Asociații de părinți și pedagogi care se implică în întreținerea școlii, colectarea fondurilor pentru necesitățile școlii, planificarea activităților școlii etc., doar 2/3 din directori și fiecare al doilea cadru didactic a declarat că este satisfăcut de activitatea acestor asociații. În viziunea lor, asociațiile ar trebui să se implice mai activ în procesul educațional. Gradul de satisfacție privind activitatea Asociațiilor de părinți și pedagogi este mai înalt la cadrele didactice din mediul urban 56% față de 44% în mediul rural), din licee (53% față de 36% în școli medii și 37% în gimnazii).

Perfecționarea cadrelor didactice

- Mai bine de 2/3 din cadrele didactice se ocupă în permanență de perfecționarea nivelului lor profesional, participând la diferite seminare și treninguri și consultând literatura teoretică și practică de specialitate.
- În ultimii 5 ani, 76% din cadre didactice chestionate, în special cadrele didactice din licee (80% față de 66% din gimnazii și 59% din școli medii) și din mediul urban (82% versus 71% din mediul rural) au beneficiat de cursuri de perfecționare. 80% dintre ei au menționat că au luat cursuri de perfecționare întotdeauna sau mai curând întotdeauna în baza necesităților individuale.
- 44% dintre cadre didactice au beneficiat de cursuri de instruire din partea proiectului, în special cadrele didactice din licee (51% față de 30% din gimnazii și 20% din școli medii) și din mediul rural (48% versus 40% din mediul urban). Peste 80% dintre ei au fost foarte mulțumiți de instruirile obținute. Circa 3/4 din cadrele didactice chestionate au manifestat dorința de a obține instruirii adăugătoare. Diferențe semnificative în dorința de instruire continuă nu s-au înregistrat în funcție de mediul de reședință și tipul instituției.

Concluzii și recomandări generale!

- În general, studiul de evaluare confirmă impactul pozitiv al Proiectului „Educație de calitate în mediul rural din Moldova” asupra performanțelor cognitive ale elevilor la disciplinele testate. Cu toate acestea, mai este mult de lucrat pentru a îmbunătăți calitatea capacităților elevilor, cum ar fi, de exemplu, scrierea în conformitate cu normele gramaticale și ortografice, vocabularului sărac, lucru cu texte neliterare, conștientizarea noțiunilor și proprietăților fundamentale la matematică, aplicațiile practice etc.
- În perioada desfășurării Proiectului a crescut gradul de satisfacție al cadrelor didactice față de un șir de factori care contribuie la îmbunătățirea calității educației la nivel de școală, precum condițiile de instruire în școală, accesul la cursuri de instruire, asigurarea cu materiale didactice, dotarea cu materiale didactice și echipamente etc.
- Pentru consolidarea succeselor obținute se impune necesitatea continuării serviciilor și activităților inițiate, ținând cont de constatările studiului, problemele și dificultățile cu care se confruntă atât elevii la susținerea testelor, cât și cadrele didactice în procesul de instruire, precum

și de recomandările propuse de beneficiarii Proiectului (cadrele didactice, directorii de școli și reprezentanții Direcțiilor de învățământ).

- Este importantă continuarea studiilor de acest gen, mai mult sau mai puțin complexe, generale sau focalizate, pentru a identifica, în dinamică, dificultățile cu care se confruntă beneficiarii, dar și pentru a evalua progresele obținute și de a corecta, în caz de necesitate, strategiile de îmbunătățire a calității educației. Utilitatea studiilor de acest gen constă în faptul că ele reflectă situația ca atare, inclusiv datorită anonimatului asigurat intervievaților în procesul de colectare a datelor.